

malet så kraftigt op, at foreningen *Almindelig Dansk Cand.Mag. Organisation – ADCMO* – næsten ikke er til at få øje på. Forklaringen kommer side 136 sammen med tilbageblikket over de første 40 år, hvorom det hedder, at en række små og store sager var løst nogenlunde tilfredsstillende – og »foreningen var ved at tage form«. Det er ikke meget at fremvise for en fyrrårig, og forfatteren burde måske stærkere have understreget, hvor betydningsfuldt det egentlig var, at forhandlingsretten efter tjenestemandsløven af 1919 kom til at ligge hos Danske Stats-tjenestemænds Samråd. Det gav ikke meget spillerum for en foreningsdannelse som ADCMO.

Efter 1960 med indførelsen af overenskomstansættelse kom landet til at ligge ganske anderledes. Dels var det, der nu hed *Dansk Magisterforening*, blevet en rigtig forhandlingsberettiget organisation, dels er fra denne tid så afgjort ingen mangel på kilder til brug for samtidshistorikeren. Man læser de sidste to store afsnit med udelt interesse, og skulle det hele forekomme lidt kalejdoskopisk hen imod slutningen, kan dette umuligt lægges forfatteren til last. De allerseneste tiders bølgegang er nu engang svære at overskue.

Mogens Rüdiger indfører side 147 en organisationssociologisk inspireret diskussion om professionsorganisationen, den moderne afløser af de gamle standsforeninger. Blot tages der hurtigt afstand fra en sådan »sociologisk typebeskrivelse«, der dels ikke tager højde for forholdet til resten af samfundet, dels karakteriseres som statisk. Men hvorfor så overhovedet bringe disse ubrugelige modeller ind i billedet? Er sådan noget virkelig nødvendigt for at legitimere et historisk arbejde af denne art?

Anders Monrad Møller

HENRIK BECKER-CHRISTENSEN: *Byen ved grænsen. Tønder 1920-1970.* Institut for grænseregionsforskning 1993. 249 s., ill. kr. 125.

I anledning af Tønders 750-års jubilæum som købstad i sommeren 1993 har bystyret bedt direktøren for Institut for grænseregionsforskning Henrik Becker-Christensen om at skrive byens nyere historie. Bogen beskriver således udviklingen fra genforeningen i 1920 og frem til kommunalreformen (og valget af Tønder som årets by) i 1970. Det er en meget spændende 50-års periode, der bliver behandlet, uden at der bliver fremsat noget argument for at de sidste 23 år ikke medtages. Et argument kunne selvfølgelig være kildernes tilgængelighed, et andet kunne måske være det jubilerende bystyres ønske om at holde beskrivelsen på afstand. Som grundlag for fremstillingen er benyttet Tønder bys arkiv og arkiver for lokale foreninger og institutioner (Wählerverein, Socialdemokratiet, amtslægen o.a.) suppleret med den ikke uanselige trykte litteratur om Tønder, herunder de lokale aviser.

Nå man indledende betragter bogen, er det specielt dens mange illustrationer der springer i øjnene, det er sjældent man i denne bog sidder med en dobbeltside, der ikke bliver brudt af en illustration. Efter at have læst bogen er dette indtryk ikke blevet ændret, den er fyldt med velvalgte og uddybende billeder der medvirker til at gøre skildringen levende. Billedredaktøren, den lokale arkivar Ingolf Haase, har givet bogen en flot ramme.

Fremstillingen er emnemæssigt delt i to lige store halvdele. I den første, »Den politiske og nationale udvikling«, er det Tønders lokalpolitiske historie der beskrives, og i den anden, »By og borgere«, er det økonomi og erhverv der dominerer. Denne opdeling synes ikke helt hensigtsmæssig, hvis man ønsker en hel og sammenhængende vurdering af byens historie i denne 50-års periode; helheden og sammenhængen mellem for eksempel den industrielle og politiske udvikling må man lede forgæves efter. De forskellige dele af Tønder (bypolitikken, erhvervslivet, institutionerne, infrastrukturen oa) får hver deres lille historie, og politikerne får broderparten.

I bogens første halvdel tages udgangspunkt i tiden før og omkring genforeningen i 1920, og der beskrives, hvordan den tyske by Tønder mod sin vilje i 1920 kom til at ligge nord for den dansk-tyske grænse. Modsætningsforholdet mellem dansk og tysk er indtil 1945 det bærende tema i bogen og giver sig udtryk både i kampen om borgmesterposten, der først i 1937 kom på danske hænder (i den forbindelse kommer forf. også ind på problemerne med at skabe enighed blandt de danske partier), og under den tyske besættelse. Denne del af bogen er særdeles velskrevet, Becker-Christensen er med dette emne klart på hjemmebane. Der har dog indsneget sig en lille fejl, idet man (s. 44) kan læse at socialdemokraterne i 1933 endte med at støtte genvalget af en tysk borgmester; det korrekte er, at partiet stemte blankt, som forf. da også længere fremme i bogen (s. 75) redegør for. Den røde tråd i skildringen af det nationale modsætningsforhold i det meget tyske Tønder er, at på trods af gnidninger var begge parter særdeles pragmatiske og indstillede på at få tingene til at glide. I hvert fald indtil 1945 hvor ikke mindre end »hver 19. tøndring var blevet dømt for landsskadelig virksomhed« (s. 119). Efter 1945 skete der efterhånden en national udsoning, men Tønder var og blev mere end tidligere en by i Danmark. Denne del af bogen afsluttes med en beskrivelse af den konservative borgmester Johan Paulsen, der sad på borgmesterposten i hele den imponerende periode 1939-1970.

I bogens anden halvdel beskrives i nævnte rækkefølge: erhverv og konjunkturer, håndværk og industri, de mange institutioner, boliger og vækst, trafik og infrastruktur, udviklingen fra fattighjælp til hjemmehjælp samt kultur og fritid. Det første afsnit skildrer udviklingen på makroplan og danner således rammen for de følgende afsnit. Forf. beskriver i disse afsnit, hvordan Tønder indtil slutningen af 1950'erne var domineret af håndværk, handel og de mange institutioner (en stor del af disse var knyttet til beliggenheden ved grænsen). Forklaringen på den manglende industrialisering er ifølge forf. først og fremmest byens afsides beliggenhed uden egen havn, hvortil kom den tvivl, der indtil 1945 kunne eksistere om grænsen. Fra 1958 kom der så gang i udviklingen, og nye jobs i industrien kunne erstatte de jobs, der forsvandt dels i institutionerne (efterhånden som grænsetruslen syntes mindre) og i håndværket. Afsnittet om Tønders infrastruktur (s. 266-290) har nok mest interesse for den meget lokal-kendte, hvorimod bogens to sidste afsnit, der beskriver byens sociale system og det kulturelle liv, er både spændende og velskrevne.

Alt i alt er det en bog med mange gode enkeltafsnit, man kunne dog ønske sig mere sammenhæng mellem disse. En jubilæumsbog som denne er vel først og fremmest interessant for læsere med tilknytning til Tønder, men specielt første halvdel vil også være interessant for dem, der interesserer sig for grænse- og mindretalsproblematikker.

Klaus Petersen